

hecht, is in Engeland Episcopaal; wie daarentegen het overwicht geeft aan het geestelijk element is Congregationalist of behoort tot een der andere non-conformistische of independentistische groepen. Een zeer kort oogenblik, heel even, schenen de Presbyterianen er meester van het terrein, maar reeds in Cromwell's dagen boetten ze het grooter deel van hun invloed in. Dit nu zou minder te betreuren zijn geweest, indien de beweging in Engeland tot een vrijere formatie dan in Schotland geleid had, maar sleepte zeer ernstig ongerief na zich, toen tenslotte het individualisme ook in de formatie der Kerken zoo alles vernieuwend door werkte, dat elke groep van geloovigen geheel op zich zelve ging staan en alle Kerkverband als ongeestelijke gruwel werd geweerd. De mystiek, in verband met het streng persoonlijke van het Engelsche karakter, droeg hier de schuld van.

§ 54. *Cromwell.*

Het mystieke individualisme heeft in de 17e eeuw zulk een spanning in de geesten teweeggebracht, dat het Prophetisme scheen te herleven, het enthousiasme allén bezadigden vorm op zij schoof, geestdrift het zelfbesef dat men een heilige was, als een vuur voortplantte en tenslotte het Engelsche Parlement verkeerd werd in een Convent van overspannen en opgewonden zeloten, die ongetwijfeld de eere Gods bedoelden, maar elke aansluiting verloren met de realiteit van het nationale leven. Onder elkander stieten deze „Saints” zich groepsgewijze weer af. De eene groep was anabaptistisch van herkomst, een tweede noemde zich *the Soekers*, een derde *the Rankers*, en de Kwaker-idée begon reeds op te komen. Steeds meer dreef 't al op ingebeelde inspiratie. De H. Schrift kon niet langer grondslag van Kerkformatie zijn. Dit achtte men een verouderd standpunt, dat aan de geestelijke bezieling der geloovigen te kort deed. Het Schriftstandpunt gaf, zoo men er zich op baseerde, slechts een doodenden vorm voor Kerkelijk leven. Het was de Geest alleen die levend maakte, en die Geest getuigde individueel in de ziel van elk verkorene. Vormden nu die enthousiaste zielsuitingen een accoord, dan bevestigde men over en weder de echtheid van wat de Geest inspireerde. Zelfs het bidden was niet meer dan een stamelen van doode klanken,